

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

УДК 339.137 631.14

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА: НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ, СТРАТЕГІЯ

П. Р. Пуцентейло, д.е.н., доцент, Тернопільський національний економічний університет

В статті обґрунтовані основні напрями і подальші перспективи підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва. Запропоновані заходи підвищення конкурентоспроможності м'ясного скотарства, в яких окреслені основні пріоритети розвитку галузі, що полягають у задоволенні потреб внутрішнього та світового ринків у високоякісній, екологічно чистій, конкурентоспроможній м'ясній продукції і шкірсировині.

Постановка проблеми. Негативні зміни відбулися в тваринництві, яке нині знаходиться в критичному стані, порівняно з 1990 роком різко зменшилося поголів'я худоби, скоротилися обсяги виробництва м'яса. Безумовно, до занепаду тваринництва призвела, насамперед, системна криза всієї економіки країни і непослідовність проведення аграрних реформ. Нестабільність соціально-економічної ситуації, низький рівень концентрації капіталу в аграрній сфері, диспаритет цін між сільськогосподарською продукцією і продукцією промисловості та його наслідки зумовили хронічні негаразди в цій галузі аграрного виробництва. Лише незначна частина сільськогосподарських підприємств, що вирощують велику рогату худобу, отримують невеликі прибутки, а більшість господарств зазнають значних збитків. Вирощування ВРХ та виробництво м'яса завжди займало провідне місце в економічному потенціалі АПК України. М'ясо яловичини і телятини є одним з головних стратегічних товарів.

Пріоритетним завданням агропромислового комплексу є забезпечення населення країни м'ясною продукцією. Визначальними об'єктивними чинниками розвитку цієї галузі є продовольчі, соціально-економічні, ресурсні та екологічні. Світовий досвід розвинутих країн показує, що збільшити виробництво м'яса та поліпшити його якість можна на основі прийняття стратегічних пріоритетів розвитку галузі тваринництва.

Сьогодні в Україні немає іншого шляху, окрім зміни пріоритетів у розвитку агропромислового виробництва у напрямі тваринництва. Основну увагу потрібно приділяти громадському тваринництву – його технічному і технологічному переозброєнню на основі високотехнологічних, адаптивних, ресурсоощадливих технологій і використання високопродуктивного поголів'я тварин. Стан тваринництва є важливим індикатором розвитку соціально-економічної системи. Його функціонування пов'язане з багатьма галузями національної економіки, які впливають на нього в частині ресурсозабезпечення і розвитку споживчого ринку. Тваринництво є важливим джерелом формування продовольчих ресурсів, яке відповідно до особливої виробничої значущості та специфі-

ки галузевої структури має стати стабілізатором соціально-економічної ситуації, сприяти створенню власного потенціалу та умов для розширеного відтворення в більшості галузей національної економіки. Тваринництво як одна з головних галузей сільського господарства повинна забезпечувати населення основними видами продовольства і сировиною підприємства харчової промисловості і, відповідно, найважливішою структуроутворюючою сферою АПК. Частка сільського господарства у галузевій структурі національної не тільки вказує на рівень його економічного розвитку, а й виражає певну тенденцію у розвитку галузевої структури реального сектору, відповідних природно-економічних умов, закономірностей розміщення та інтенсивності ведення спеціалізованих галузей, а також основних суспільних потреб продовольчого забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань теорії, методології і практики формування і функціонування аграрної економіки і тваринництва, зокрема, присвячені праці відомих учених: І. Баланюка [1], П. Березівського [2], М. Віткова [3], М. Калінчика [4], В. Месель-Веселяка [5], М. Одінцова [6], П. Саблука [7], А. Стельмащук [8], В. Топіхи [9], О. Ульяновченка [10], В. Яценка [11] та інших.

Проте, у теоретичному та методологічному аспектах залишаються недостатньо вивченими проблеми розробки ефективних стратегій розвитку тваринництва в Україні.

Мета дослідження. Метою статті є обґрунтування основних напрямів і подальших перспектив підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва.

Результати досліджень. Стабілізація і зростання поголів'я тварин і виробництва яловичини неможливе без створення ефективної структури управління галуззю і впровадження раціонального менеджменту (у т. ч. удосконалення професійної підготовки кадрів селекціонерів – ветеринарів). Сьогодні є об'єктивна необхідність практичного вирішення питань удосконалення організаційних і економічних відносин усередині підрозділів м'ясного скотарства (селекційні центри, племінні заводи і племінні репродуктори),

а також між племінним скотарством загалом і управлінськими структурами регіонального і державного рівнів.

Для підвищення економічної ефективності доцільно сконцентрувати племінне тваринництво на Поліссі у 8–10 племінних заводах і 12–15 племінних репродукторів у кожній області. У зоні Лісостепу – 4–5 племінних заводів і 8–10 племінних репродукторів, у Степовій зоні – 2–3 і 5–6 відповідно. З метою формування високих середньодобових приростів тварин на вирощуванні і відгодівлі, а також високої якості м'яса яловичини, вважаємо за необхідне вирощувати у кожній природно-кліматичній зоні 2–3 основних породи і 3–4 гібриди, найбільш адаптованих до конкретних мікрзон, максимально використовуючи їх агро- і біокліматичні ресурси.

Необхідно виконати перегляд організаційно-управлінської структури м'ясного скотарства в Україні, зробити ув'язку роботи ланок створеної системи племінного тваринництва з кінцевою продукцією – яловичиною. При розробці управ-

лінської структури виробництва яловичини слід враховувати замкнутий цикл: виробництво – переробка – реалізація. Однією з головних цілей розробки управлінської структури є виключення посередницьких структур і об'єднання усіх учасників м'ясного скотарства у єдиний ланцюг (вирощування племінних тварин – реалізація племінних ресурсів – постачання високоякісних м'ясних порід у товарні господарства – вирощування великої рогатої худоби – реалізація на переробні підприємства – виробництво яловичини і супутніх продуктів переробки – м'ясна продукція).

Це дозволить зменшити витрати, контролювати якість племінного матеріалу на усіх етапах процесу виробництва, переробки і реалізації яловичини, координувати роботу, а також дає істотні стратегічні переваги. Схему управління виробничим процесом вирощування і відгодівлі великої рогатої худоби і отримання яловичини представлено на рис. 1.

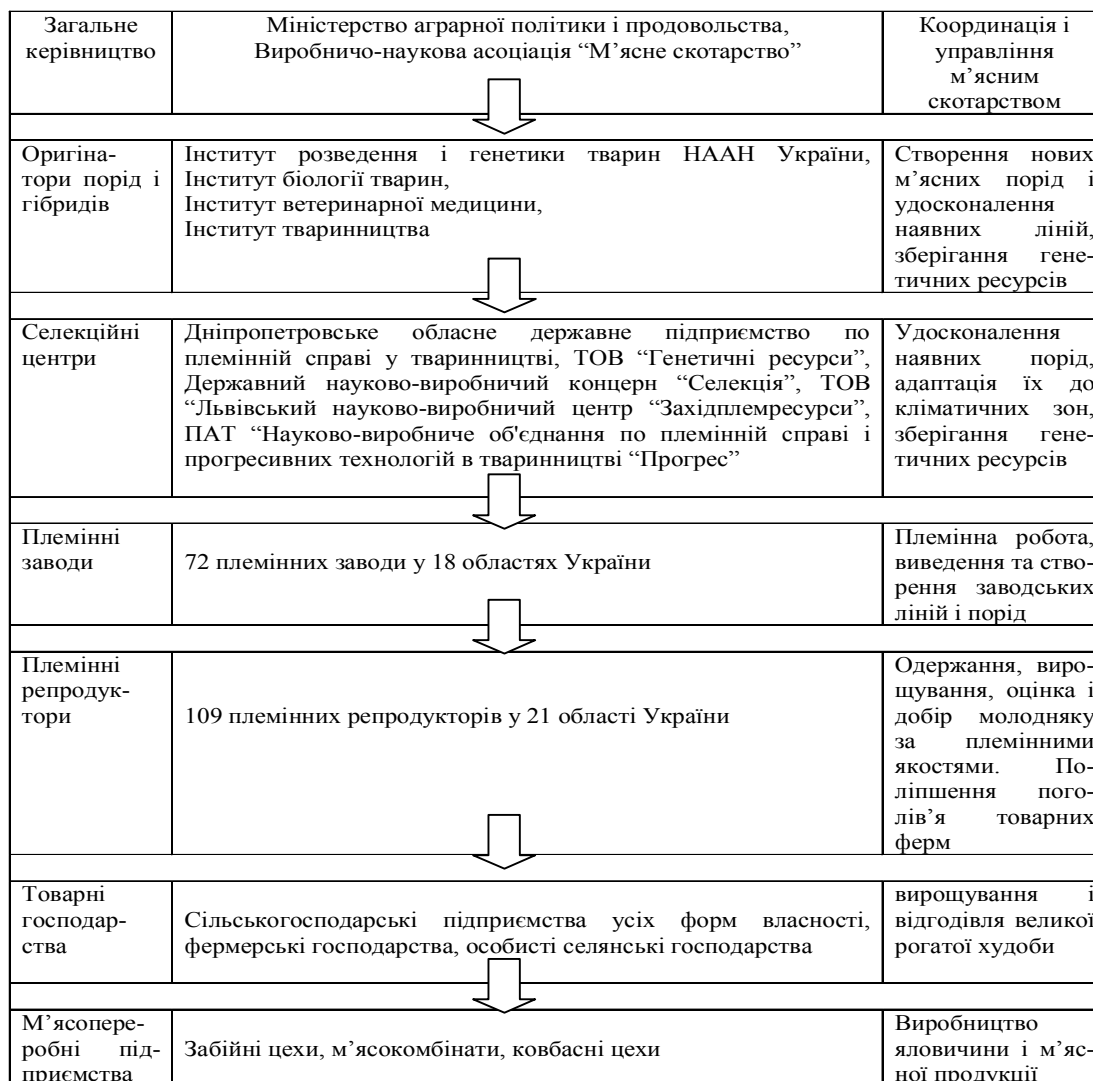

Рис. 1. Схема управління виробничим процесом у м'ясному скотарстві України

Джерело: власні дослідження

Основою підвищення конкурентоспроможності галузі м'ясного скотарства є безпосередньо сільськогосподарські товаровиробники, що формують кількісні і якісні параметри розвитку й ефективності виробництва м'яса яловичини. Для цього необхідною є наявність матеріальних, земельних, фінансових, племінних, управлінських і трудових ресурсів, а також ефективне функціонування усіх суб'єктів господарювання з виробництва м'яса яловичини.

З метою забезпечення реалізації стратегії розвитку галузі м'ясного скотарства України необхідно:

- сприяти відродженню, стабілізації й подальшому нарощуванню поголів'я великої рогатої худоби усіма суб'єктами господарювання;

- формувати науково обґрунтовані, оптимальні за розмірами угіддя і використовувати ресурсний потенціал залежно від зонального розміщення для різних сільськогосподарських структур і тваринницьких комплексів;

- підвищувати рівень інтенсифікації, концентрації і спеціалізації виробництва й відновити роботу великих тваринницьких комплексів;

- формувати кластери для інтеграції виробництва і переробки м'яса з метою підвищення конкурентоспроможності м'ясної продукції з перспективою виходу на зовнішні ринки;

- підвищувати продуктивність худоби за рахунок інтенсифікації племінних якостей тварин, раціонального використання кормових ресурсів, впровадження ефективних технологій виробництва яловичини в усіх сільськогосподарських підприємствах;

- сприяти розвитку фінансового лізингу у напрямі придбання племінної і товарної худоби;

- здійснювати підтримку суб'єктів господарювання через механізм здешевлення кредитів і фінансових запозичень за рахунок бюджетних коштів;

- забезпечувати фінансування дотаційних програм розвитку і підтримки сільськогосподарських товаровиробників за здану продукцію відповідних вагових і вікових категорій;

- створити систему кооперації у сільській місцевості з метою поглиблення виробничо-господарських відносин і вирішення питання безробіття працездатного населення;

- розробити дієві механізми ціноутворення у напрямі сприяння і підтримки сільськогосподарського товаровиробника, їхнього фінансового стимулювання щодо нарощування виробництва якісної продукції;

- активізувати діяльність у напрямі розширення інфраструктури аграрних ринків продукції тваринництва і одночасно сприяти захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції і неякісної продукції.

Відродження в колишніх обсягах і подальше збільшення чисельності м'ясної худоби – одне з

основних завдань тваринництва України, спрямоване на розвиток галузі й аграрного комплексу загалом. Виконання цього завдання орієнтоване на розвиток сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, їхнє укрупнення, спеціалізацію, раціональну концентрацію поголів'я залежно від конкретних природних, економічних умов і попиту ринку. Саме в таких господарствах можливо ефективно використовувати інтенсивні технології виробництва яловичини: від заготівлі кормів, відтворення і вирощування молодняку, його нагулу і відгодівлі до реалізації.

Аналіз показав, що намітилася тенденція до створення комплексів з дорощування і відгодівлі тварин на інтенсивній основі, які базуються на приватному підприємстві, що забезпечує стимул розвитку м'ясного скотарства.

Іншим чинником розвитку м'ясного скотарства є прагнення до збереження навколишнього середовища. При розведенні м'ясної худоби з виробничого циклу не допускається: багаторазова обробка землі, застосування великих доз мінеральних добрив, важка техніка для обробки землі, що руйнує і ущільнює ґрунт, накопичення у великих обсягах рідкого гною, отруєння поверхневих і ґрунтових вод. М'ясна худоба, перебуваючи на пасовищі більшу частину року, рівномірно розносить по пасовищу органічні добрива, а перебування взимку на глибокій незмінюваній солом'яній підстилці дає змогу отримувати готове органічне добриво.

Основою м'ясного скотарства є щорічне отримання телят від кожної корови. Галузь має розвиватися за класичною технологією, основні елементи якої такі:

- безприв'язне утримання всіх статевих груп тварин протягом року;

- раціональне використання пасовищ упродовж 220–270 днів;

- підсосний метод вирощування телят до 6–8-місячного віку;

- сезонні отелення корів у лютому-квітні;

- заключна відгодівля надремонтного молодняку до високих вагових кондицій – 500–550 кг у віці 18–24 міс.;

- впровадження прогресивних технологій вирощування молодняку на дешевих кормах власного виробництва при оптимальних витратах дефіцитних і дороговартісних зернових та інших кормів.

Особливістю цієї технології є використання дешевих грубих і соковитих кормів власного виробництва в зимовий період і зелених кормів двох літніх пасовищних періодів. При цьому молодняк у 20-місячному віці досягає живої маси 445 кг, з яких 305–320 кг (75%) – за рахунок дешевих пасовищних кормів. Витрата концентратів на вирощування й відгодівлю тварин від народження до забою на м'ясо не перевищує 10% загальної поживності кормів, а їхня вартість у

структурі собівартості становить не більше 30%, середньодобові прирости за весь період становлять 700 г при витрачанні 8,15 к. од. на 1 кг приросту живої маси.

На основі аналізу ефективності виробництва яловичини, виходячи з раціональної норми споживання м'яса та продуктів його переробки, а

також прогнозу чисельності населення України, обсягів споживання м'яса на одну особу та інших організаційно-технічних параметрів, розроблено прогноз ефективності виробництва продукції м'ясного скотарства в сільськогосподарських підприємствах України за оптимістичним, песимістичним і реалістичним варіантами (табл. 1).

Таблиця 1.

Прогноз ефективності виробництва продукції м'ясного скотарства в сільськогосподарських підприємствах України

Показник	У середньому за 2008-2010 рр.	Прогноз на:		
		2013 р.	2015 р.	2020 р.
Попит на м'ясо яловичини (на 1 особу), за варіантами, кг:				
песимістичний	–	12,0	15,0	22,0
реалістичний	9,8	15,0	17,0	25,0
оптимістичний	–	17,0	22,0	33,0
Пропозиція м'яса яловичини за варіантами, всього, тис. т:				
песимістичний	–	542,4	673,5	967,8
реалістичний	448,8	678,0	763,3	1110,0
оптимістичний	–	768,4	987,8	1465,2
Поголів'я великої рогатої худоби за варіантами, всього, млн гол.:				
песимістичний	–	2,086	2,072	2,863
реалістичний	1,726	2,511	2,348	3,284
оптимістичний	–	2,845	3,039	4,334
Середня жива маса здаваної худоби, кг	425	450	500	520
Середньодобовий приріст живої маси, г	445	500	650	800
Термін відгодівлі, міс.:				
до 450 кг	29,5	27,9	21,4	17,4
до 480 кг	32,8	29,9	23,0	18,7
Повна собівартість 1 т продукції, грн.	10421	16443,1	18622,4	23071,3
Реалізаційна ціна 1 т продукції, грн.	8610,5	18765	22736,2	29364,6
Валовий прибуток на 1 т продукції, грн.	-1810,5	2321,9	4113,8	6293,3
Рентабельність, %	-17,3	14,1	22,1	27,2

Джерело: власні дослідження

В середньому за 2008–2010 рр. сільськогосподарські підприємства виробили 448,8 тис. т м'яса яловичини, що становило 9,8 кг на одну особу. Прогнозні розрахунки показали, що для досягнення раціональної норми споживання м'яса яловичини, необхідно забезпечити такі параметри розвитку м'ясного скотарства в Україні: для задоволення внутрішніх потреб та експортних поставок м'яса, обсяги його виробництва (в забійній масі) необхідно довести за оптимістичним варіантом у 2013 р. до 768,4 тис. т; у 2015 – 2020 рр., відповідно – 987,8–1465,2 тис. т; за реалістичним варіантом, відповідно 678,0 тис. т, 987,8 тис. т та 1465,2 тис. т., що становитиме на одну особу відповідно 15 кг, 17–25 кг.

Розрахунки показують, що найбільш ефективним методом господарювання в м'ясному скотарстві в нинішніх соціально-економічних умовах є замкнутий цикл виробництва. Зокрема, це створення виробничо-наукових, переробно-збутових об'єднань, асоціацій, корпорацій, заснованих на спільному капіталі всіх учасників інтегрованого формування або групи інвесторів на базі наявного переробного підприємства в межах одного чи кількох районів (регіонів), де зосереджена значна чисельність м'ясної худоби.

Членство України у СОР, коли її внутрішні ринки відкриті для аналогічної продукції, вказує

на те, що у конкурентній боротьбі переможе лише високоякісна продукція з низькою собівартістю. До найважливіших чинників підвищення конкурентоспроможності м'ясного скотарства належать такі.

1. Скорочення витрат на виробництво м'яса яловичини, зниження собівартості вітчизняної продукції завдяки економії витрат при вирощуванні і відгодівлі. У механізмі управління витратами важливу роль відіграватимуть методи внутрішнього господарського контролю, які мають бути спрямовані на зниження собівартості продукції тваринництва, зокрема впровадження стійлово-пасовищної системи утримання м'ясної худоби, яка ґрунтується на безприв'язному утриманні маточного поголів'я ремонтного та відгодівельного молодняку після відлучення на глибокій підстилці з годівлею у приміщеннях на вигульово-кормових майданчиках. Безприв'язне утримання взимку на глибокій підстилці найбільш економічно вигідне з точки зору трудових затрат, що дає змогу одному працівникові обслуговувати 100–110 голів. Основним принципом організації і технології м'ясного скотарства є оптимальне обмеження витрат на утримання основного стада з телятами у підсосний період у поєднанні з інтенсифікацією подальшого вирощування племінних тварин і відгодівлі надремонтного молодняку.

Вісник Сумського національного аграрного університету

Серія «Економіка і менеджмент», випуск 12 (58), 2013

2. Інтенсифікація розвитку галузі м'ясного скотарства – важливий чинник підвищення конкурентоспроможності м'яса яловичини, що передбачає інтенсивне вирощування молодняку великої рогатої худоби. Так, жива вага худоби, що реалізується на м'ясо, у більшості господарств доволі низька (260–340 кг), а туші не кондиційні. Це пояснюється недотриманням технології раціональної організації вирощування й інтенсивної відгодівлі, які дають змогу використовувати біологічні особливості молодого організму – швидко рости на ранніх стадіях постембріонального розвитку і менше витратити поживних речовин на одиницю приросту. Інтенсивне вирощування тварин дає змогу за рахунок кормів отримати яловичину на 30% більше порівняно з традиційними технологіями годівлі і вирощування.

Велику роль в інтенсифікації виробництва м'яса яловичини відіграє організація відгодівлі і нагулу дорослої вибракунаної великої рогатої худоби. Так, за рахунок відгодівлі вибракунаних корів на літніх пасовищах можна підвищити живу вагу на 60–80 кг, збільшити вагу туші на 30–45 кг, забійний вихід – на 3–6%.

Інтенсифікація розвитку м'ясного скотарства має відбуватися шляхом вирішення таких питань: поліпшення наявних порід худоби з урахуванням їхнього потенціалу підвищення м'ясної продуктивності; створення нових перспективних м'ясних порід для кожної природної зони; широке використання найбільш ефективних методів розведення, зокрема міжпородного промислового і поглинального схрещування, інтенсивне вирощування і відгодівля великої рогатої худоби; зменшення затрат кормів на 1 кг приросту; поліпшення якості м'яса і шкірсировини; зменшення собівартості отриманої продукції.

Проведені дослідження показують, що підвищення конкурентоспроможності м'ясного скотарства визначається сукупністю чинників, головним з яких є високоінтенсивне використання генетичного потенціалу продуктивності тварин, що дає змогу різко зменшити період вирощування і відгодівлі, а отже, скоротити затрати кормів і праці на одиницю продукції.

За оптимальних умов зовнішнього середовища порода м'ясної худоби визначає основні показники інтенсифікації галузі, що обумовлені швидкістю, генетичним потенціалом продуктивності й адаптаційною пластичністю тварин.

3. Удосконалення територіального розміщення м'ясного скотарства і поглиблення зональної спеціалізації тваринництва.

Кластер м'ясного скотарства – важливий організаційно-економічний інструмент концентрації виробництва яловичини. В основу кластера закладено науково-виробничий і територіально-галузевий принцип розташування у межах регіону і групи господарств, що обумовлено тісним зв'язком м'ясного скотарства з землею, необхід-

ністю базування її на власному кормозабезпеченні. Основними організаційними формами кластера м'ясного скотарства є спеціалізовані господарства з вирощування і відгодівлі тварин з метою отримання м'яса яловичини. Це дає змогу підвищити ефективність використання біологічного потенціалу тварин, зменшує залежність виробництва від сезону за рахунок регулярних зимовесняних турових отелень (лютий-квітень).

На розміщення м'ясного скотарства значною мірою впливають такі чинники: зональні особливості; напрями і рівень спеціалізації; наявність природних і культурних пасовищ; розвиток виробництва кормів і наявність додаткових джерел кормів (відходів харчової промисловості, цукрових і олійно-екстракційних заводів).

4. Підвищення якості м'яса яловичини. Якість є одним з основних чинників підвищення конкурентоспроможності м'яса, що дає змогу встановити взаємовигідні економічні зв'язки між виробниками та переробними й торговельними підприємствами, скоригувати обсяги виробництва яловичини з попитом на ринку, а також гарантувати прибутки партнерам у ланках виробництво – переробка – збут.

5. Створення ефективної ринкової інфраструктури продажу м'яса яловичини. Розвиток конкурентоспроможності м'ясного скотарства в Україні може відбуватися лише при наявності усіх без винятку складових аграрного ринку, ключове місце в якому належить ринковій орієнтації на споживача. Пріоритетом формування ринкової інфраструктури має стати розвиток збутових кооперативів і об'єднань, а також дрібногуртових і крупногуртових ринків і аукціонів живої худоби. Створення дрібногуртових і крупногуртових ринків дасть змогу: оптимізувати канали реалізації м'яса яловичини; забезпечить відкритість торгів; усуне посередників між виробниками і споживачами; зумовить підвищення конкуренції; зменшить витрати товаровиробників; дасть змогу вивести значну кількість м'яса дрібних товаровиробників з тіньового обігу; забезпечить дотримання якості продукції.

Організований гуртовий ринок забезпечить інтеграцію інтересів виробників яловичини і переробників у процесі обміну. Продаж худоби на централізованому гуртовому ринку дасть змогу товаровиробникам вийти безпосередньо на гуртового покупця, що підвищить їхню зацікавленість у майбутньому.

На перспективу потрібно активізувати організацію проведення аукціонів живої худоби, що забезпечить поінформованість учасників ринку; прозорість торговельних операцій, збалансування цін під впливом співвідношення попиту та пропозиції; можливість широкого вибору племінної худоби; вдосконалення контролю за якістю худоби та недопущення на ринок хворих тварин; можливість формування гуртових партій з подаль-

шим виходом на зовнішні ринки.

Підприємницька діяльність вимагає переорієнтувати інфраструктуру аграрного ринку на інтереси виробників м'яса яловичини, які стануть не лише клієнтами, а й співвласниками цих підприємств, що надаватимуть послуги з реалізації продукції на неприбутковій основі.

6. Створення і функціонування ефективного маркетингу забезпечить підвищення конкурентоспроможності м'яса яловичини.

Одним із головних принципів маркетингу є комплексність, що проявляється у створенні систем засобів впливу. З урахуванням особливостей м'ясного маркетингу і сучасного етапу розвитку галузі доцільним є використання системи маркетингових засобів впливу, яка має охоплювати наступні елементи: м'ясо, якість, ціна, категорія, вгодованість, вік тварини, споживач та оцінка маркетингових дій.

Потрібно упровадити у виробництво науково обґрунтований економічний механізм маркетингу, який передбачатиме використання інтегрованої системи організаційно-правових, соціально-економічних, техніко-екологічних форм, методів та інструментів управління виробничо-господарською діяльністю, дасть змогу контролювати процес виробництва м'яса яловичини, що забезпечить її високу якість, безпечність і конкурентоспроможність.

Формування маркетингової стратегії м'ясного скотарства необхідно проводити на динамічній основі. Для цього варто розробити комплексну модель маркетингу з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх чинників. Це дасть змогу оптимізувати організацію формування маркетингової стратегії збуту для підприємств-виробників м'яса яловичини та варіанти застосування маркетингових технологій у сфері збуту продукції, враховуючи тип, вид та структуру каналу розподілу. Такий підхід дасть змогу урізноманітнити заходи комплексу маркетингу виробників м'яса яловичини залежно від конкурентної позиції, яку вони займають на ринках збуту.

7. Наукове забезпечення підвищення конкурентоспроможності м'ясного скотарства. Основними завданнями наукового забезпечення у м'ясному скотарстві мають стати:

– збереження генофонду сільськогосподарських тварин;

– впорядкування та систематизація роботи суб'єктів господарювання з проведення зоотехнічного та племінного обліку;

– забезпечення наукового супроводу селекційного процесу суб'єктів господарювання;

– проведення оцінки племінної цінності тварин на основі передових вітчизняних і зарубіжних методик; продовження роботи з прискореного відтворення високопродуктивних тварин і створення нових генотипів на основі технології трансплантації ембріонів;

– створення та утримання господарств-резерватів, генофондових стад, кріобанків сперми, ембріонів, зразків ДНК для тривалого зберігання та подальшого селекційного і біотехнологічного використання;

– організація ефективної національної системи селекції у тваринництві; розроблення механізму індексної оцінки племінної цінності тварин з урахуванням економічної значимості контрольованих ознак;

– організація енергоощадних систем кормовиробництва для забезпечення повноцінної годівлі тварин;

– розроблення нових та удосконалення наявних технологій заготівлі кормових культур;

– розроблення високоефективних технологій переробки відходів тваринництва для отримання високоякісних та безпечних кормових домішок.

Пріоритетними напрямками селекційно-племінної роботи та наукового забезпечення м'ясного скотарства мають стати:

– якісне поліпшення порід, отримання високопродуктивних генотипів (зональні, внутріпородні типи, заводські лінії, перспективні родинні групи) шляхом чистопородного розведення, а також із залученням кращого світового генофонду;

– розробка та застосування науково-обґрунтованих, перевірених на практиці методів і прийомів селекції при чистопородному розведенні та міжпородному схрещуванні;

– широке застосування селекції у підвищенні інтенсивності росту на основі використання бугаїв-поліпшувачів, виявлених у результаті їхньої генетичної оцінки.

8. Державне регулювання розвитку м'ясного скотарства. Тільки за дієвої регуляторної функції держави, за жорсткого контролю на ринку м'яса вітчизняна галузь м'ясного скотарства має можливість стати конкурентною на світовому аграрному ринку. Виконання державою своїх обов'язків дасть змогу галузі м'ясного скотарства реалізувати наявний високий ресурсний потенціал АПК України.

Державне регулювання розвитку м'ясного скотарства, окрім організації генетично-селекційної діяльності і підтримки інновацій має стимулювати поширення великих підприємств, здатних впроваджувати наукові дослідження. Крім концептуальних заходів регулювання розвитку м'ясного скотарства і підвищення його конкурентоспроможності, потрібно виконати такі процедури:

– удосконалити державну підтримку у сфері фінансово-кредитного та інвестиційного забезпечення сільськогосподарських та переробних підприємств м'ясного скотарства;

– сприяти підвищенню рівня професійно-кадрового забезпечення працівників галузі за допомогою системи підготовки і перепідготовки наукових кадрів, цільовому забезпеченню молоді

для здобуття необхідного фаху з можливістю подальшого працевлаштування.

Висновки. Отже, вище перелічені заходи підвищення конкурентоспроможності м'ясного скотарства окреслюють основні пріоритети розвитку галузі, що полягають у задоволенні потреб внутрішнього та світового ринків у високоякісній, екологічно чистій, конкурентоспроможній м'ясній продукції і шкірсировині. Стратегічною метою розвитку галузі м'ясного скотарства має бути досягнення її конкурентоспроможності виробництва для забезпечення внутрішнього та зовнішнього ринків м'ясом яловичини, реалізація яких

сприятиме: підвищенню ефективності вирощування великої рогатої худоби на м'ясо; гарантуванню продовольчої безпеки держави у м'ясі яловичини; забезпеченню конкурентоспроможності м'ясної продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках; технічне та технологічне оновлення галузі; екологічність виробничих процесів, соціальний захист працівників галузі; наукове обґрунтування раціонального використання наявного ресурсного потенціалу на основі удосконалення технології інтенсивного виробництва м'яса яловичини є актуальною.

Список використаної літератури:

1. Баланюк І. Ф. Аграрні відносини: соціально-економічна суть і місце в системі суспільних відносин / І. Ф. Баланюк // Економіка АПК. – 2000. – № 8. – С. 68–73.
2. Березівський П. С. Стратегічні пріоритети розвитку м'ясного скотарства / П. С. Березівський // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 165–169.
3. Вітков М. С. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі : моногр. / М. С. Вітков. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 220 с.
4. Калинин Н. В. Развитие и эффективное функционирование предприятий на рынке говядины : моногр. / Н. В. Калинин, О. А. Саенко, В. В. Россоха. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 212 с.
5. Месель-Веселяк В. Я. Напрями забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 7–14.
6. Одінецов М. М. Формування і розвиток ринку продуктів тваринництва : моногр. / М. М. Одінецов. – Черкаси : Брама-Україна, 2009. – 296 с.
7. Саблук П. Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 4–19.
8. Стельмашук А. М. Становлення сталого розвитку тваринницькопродуктового комплексу / А. М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – 2010. – № 5. – С. 57–62.
9. Топіха В. І. Формування ринку тваринницької продукції в Україні: проблеми та перспективи / В. І. Топіха. – Миколаїв : МДАУ, 2004. – 221 с.
10. Ульяновченко О. В. Формування та використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі : монографія / О. В. Ульяновченко. – Харків : ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2006. – 357 с.
11. Яценко В. М. Методологічні основи стратегічного прогнозування економіки АПК / В. М. Яценко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: ЧДТУ, 2009. – Серія: Економічні науки. – Випуск 24. – Частина II. – С. 47–50.
12. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / Укр. акад. аграр. наук, Ін-т розведення і генетики тварин ; за ред. М. В. Зубця, І. В. Гузева. – К. : Аграрна наука, 2005. – 176 с.
13. Скидан О. В. Аграрна політика України в період ринкової трансформації : моногр. / О. В. Скидан. – Житомир : Вид-во "Житомирський національний агроєкологічний університет", 2008. – 376 с.

В статье обоснованы основные направления и дальнейшие перспективы повышения конкурентоспособности продукции животноводства. Предложены меры повышения конкурентоспособности мясного скотоводства, в которых обозначены основные приоритеты развития отрасли, которые заключаются в удовлетворении потребностей внутреннего и мирового рынков в высококачественной, экологически чистой, конкурентоспособной мясной продукции и кожсырье.

This paper studies the major trends and future prospects for improving the competitiveness of livestock products. Proposed measures to improve the competitiveness of beef cattle, which outlined the main priorities of the industry, are as happy with the domestic and international markets for high-quality, eco-friendly, competitive products and meat and hides.

Дата надходження до редакції: 1.06.2013 р.
Рецензент: д.е.н., доцент Г.Л.Монастирський